

2.7. HVAD BETYDER DET EGENTLIG AT BETEGNE SIG SELV SOM 'TROENDE'?

Abstract: Danmark har i de seneste 50-60 år været igennem dramatiske forandringer på en række samfundsområder inklusive det religiøse. Disse har påvirket alle, men på forskellige måder afhængig af hvornår den enkelte voksede op. I dag er det rimeligt i denne sammenhæng at tale om fire forskellige generationer, med hver deres særlige erfaringer. Disse fire generations forskellige tendenser når det gælder det religiøse bliver her analyseret ud fra værdiundersøgelsen fra 2008

Af [Lars Ahlin](#), ph.d., lektor i religionssociologi, Afdeling for Religionsvidenskab, Aarhus Universitet

Generationer

Den ældste generation, *førkrigsgenerationen*, er født før eller under Anden Verdenskrig. Det er i dag en aldrende generation, da de yngste i år bliver 65 år. Derefter kommer *efterkrigsgenerationen*, der er født fra 1946 frem til 1960. Her er de yngste nu 50 år gamle. Fra 1961 til 1976 voksede *generation X* op og i denne er de yngste nu er på vej mod 35 år. De som er endnu yngre tilhører *generation Y*.

Disse fire generationer vil blive analyseret med hensyn til forskellige "religiøse" variable. Analysen laves ud fra det datamateriale, der blev indsamlet for værdiundersøgelsen 2008. Dette består af svarene fra et tilfældigt udvalg af danskere, 18 år og ældre, og totalt består materialet af cirka 1500 individer. Nærværende analyse foretages ikke med udgangspunkt i, hvordan de "religiøse" variable forholder sig til demografiske baggrundsvariable som køn, alder, uddannelsesniveau eller urbaniseringsgrad. I stedet ligger fokus på hvordan "religiøs selvbetegnelse" forholder sig til andre "religiøse" variable, dog hele tiden med *generation* som bagvedliggende forklarende faktor.

Religiøs selvbetegnelse

DET TEOLOGISKE FAKULTET

AARHUS UNIVERSITET

Det første, der skal diskuteres er, hvordan man betragter sig selv i forhold til ens egen religiøsitet; som et troende menneske, som et ikke-troende menneske eller som overbevist ateist. Her er der store og signifikante forskelle mellem generationerne og forskellen mellem de polære generationer, den ældste og den yngste, er slående. Blandt dem, som er født tidligere end 1946, er det ikke mindre end fire ud af fem, der siger, at de er troende, mens det blandt dem, som er født efter 1976, kun er lidt mere end halvdelen (se tabel 1). Med hensyn til dem, der benævner sig selv som overbeviste ateister, er billedet det modsatte. Jo yngre generation jo større andel er overbeviste ateister. Blandt de ældste er den fire og blandt de yngste elve procent.

Tabel 1. Religiøs selvbetegnelse i relation til generation (i procent)

	Førkrigs- generationen (n=361)	Efterkrigs- generationen (n=405)	Generation X (n=445)	Generation Y (n=238)	Totalt (n=1449)
Et troende menneske	81	76	69	57	72
Et ikke-troende menneske	14	19	23	32	21
Overbevist ateist	4	5	8	11	7
<i>Sum</i>	99	100	100	100	100

Gudsopfattelse

Hvad er da betydningen af at være "et troende menneske"? Ligger der implicit en gudstro i denne selvbetegnelse? Og hvis det er tilfældet, hvilken type af gud tror man så på? Med hensyn til dette er førkrigsgenerationen opdelt på tre lige store grupper. En tredjedel tror på en personlig Gud, en tredjedel tror på en særlig åndelig kraft, og en tredjedel kan enten betegnes som agnostiker eller ateister (10 %). I de to efterfølgende generationer er fordelingen en anden. Her er det omtrent en fjerdedel, der tror på en personlig Gud og halvdelen der tror på en særlig åndelig kraft. I den yngste generation, generation Y, er billedet endnu en gang et andet. Generation Y minder faktisk mere om førkrigsgenerationen end om de mellemliggende generationer. Andelen (40 %), som tror på en personlig Gud, er omtrent lige så stor som den andel, som tror på en særlig åndelig kraft, og desuden har vi her det mindste andel (5 %), der hverken tror på nogen form for åndelig kraft eller personlig Gud. Blandt de troende er det således generation Y, som fremviser den største andel med en traditionel kristen gudsopfattelse samtidigt med, at der er den mindste andel af troende, der siger, at de er troende, men alligevel ikke kan sige på hvad. De generationer, der har den største andel med et ikke-traditionel syn på gud, er efterkrigsgenerationen og generation X.

Kirkebesøg

En anden relevant variabel i denne sammenhæng er, hvor ofte man går i kirke til gudstjeneste. Her genfindes de største forskelle mellem generationerne i forhold til, hvor mange der *ofte* går i kirke, dvs. en gang per måned eller oftere (se tabel 2). Dette gør omkring en af seks fra førkrigsgenerationen, sammenlignet med kun en af seksten i generation X og Y.

DET TEOLOGISKE FAKULTET

AARHUS UNIVERSITET

Omtrent en tredjedel uafhængigt af generation synes primært at mene, at det er værdifuldt at holde fast på traditionen og derfor går de kun i kirke ved de store højtider.

Tabel 2. Kirkebesøgsfrekvens i relation til generation. Ikke kirkebesøg i forbindelse med bryllupper, begravelser og barnedåb (i procent).

	Førkrigs- generationen (n=386)	Efterkrigs- generationen (n=418)	Generation X (n=453)	Generation Y (n=248)	Totalt (n=1505)
1 gg/mån eller oftere	16	11	6	6	10
Ved højtider	32	33	30	29	31
1 gg/år eller mere sjælden	23	24	28	31	26
Aldrig	30	31	36	34	33
Sum	101	99	100	100	100

Hvordan er det da med dem som betragter sig som troende, hvor tit går de i kirke? I den ældste generation går omtrent hver fjerde i kirke en gang per måned eller oftere og det uafhængigt af, om de tror på en personlig Gud eller en særlig åndelig kraft. I generationerne derefter bliver adfærdsforskellen større og større afhængigt af gudsopfattelse. I efterkrigsgenerationen er det dobbelt så stor en andel blandt dem, som har en tro på en personlig Gud (24 %) i forhold til dem, som tror på en særlig åndelig kraft (12 %), som går så ofte i kirke. I generation X er tilsvarende forhold tre til en (17 hhv. 5 %) og i generation Y er der ingen af dem, som tror på en særlig åndelig kraft, som går i kirken så ofte, men derimod er det hver fjerde (25 %) med en tro på en personlig Gud, som gør dette. Hvis man er et troende menneske, som tror på en personlig Gud, er sandsynligheden 1 til 4, at man går i kirken mindst en gang per måned, uafhængigt af generation. Hvis man i stedet har en tro på en særlig åndelig kraft, bliver dette mere og noget, som ikke synes at høre sammen med at gå ofte i kirken, jo yngre generationen man tilhører.

Guds rolle i hverdagen

Den rolle, som man tildeler gud i hverdagslivet, er en anden relevant variabel. I førkrigsgenerationen tilskriver næsten halvdelen gud ingen eller en lille rolle. Dette tal øges med omtrent ti procentpoint for hver generation og er næsten tre fjerdedel i generation Y (se tabel 3).

Tabel 3. Guds rolle i livet i relation til generation. 1 = slet ingen rolle og 10 = meget stor rolle (i procent).

	Førkrigs- generationen (n=379)	Efterkrigs- generationen (n=418)	Generation X (n=454)	Generation Y (n=246)	Totalt (n=1497)
Lille eller ingen rolle	45	56	63	72	58

DET TEOLOGISKE FAKULTET

AARHUS UNIVERSITET

(1-4)					
Hverken/eller (5-6)	28	22	19	11	21
Stor en rolle (7-10)	27	22	18	17	21
Sum	100	100	100	100	100

Blandt de troende er der ikke overraskende generelt færre, for hvem Gud spiller en lille eller ingen rolle. Tendensen er dog den samme, nemlig at en større andel svarer dette, jo yngre generationen er. Blandt de ældste giver hver tredje gud denne begrænsede rolle, og blandt de yngste gør halvdelen det samme.

Hvilken betydning har synet på Gud i denne sammenhæng? Blandt de ældste troende, som tror på en *personlig Gud*, er det kun en ud af ti for hvem, Gud spiller en lille eller ingen rolle. I generationerne derefter er den tilsvarende andel væsentligt større, og størst er den i generation Y, hvor mere end hver tredje tilskriver Gud en lille eller minimal rolle. Dette til trods for, at man betegner sig troende og tror på en personlig Gud. Det er således mange af dem, som tror på en personlig Gud for hvem, Gud spiller en lille eller ingen rolle i hverdagen. Men tilsvarende tal er endnu større for dem, der tror på en *særlig åndelig kraft* og også her, bliver de større, jo yngre generationen er. For førkrigsgeneration er andelen 30 %, og den bliver næsten fordoblet (55 %) i generation Y.

Tro på lykkebringende amuleters virke

Troen på, at amuletter faktisk kan give lykke, er en trosforestilling, der definitivt ikke hører til en traditionel kristen tro, og den kan ikke hellere siges at være et karakteristikum for spiritualitet. Måske kan den mere betragtes som et levn fra en præ-moderne tid? Eller muligvis noget som kan siges være karakteristika for den sen-moderne tid? Det er nemlig så mange som en ud af seks i den yngste generation født efter 1976, som i nogen grad tror på dette (se tabel 4). Derimod er det en tro, som næsten er fraværende blandt førkrigsgenerationen, som i høj grad har oplevet, da den 'første modernitet' havde sit højdepunkt.

Tabel 4. Tro på lykkebringende amulet i relation til generation. 1 betyder slet ikke og 10 betyder helt sikkert (i procent).

	Førkrigs- generationen (n=383)	Efterkrigs- generationen (n=415)	Generation X (n=452)	Generation Y (n=246)	Totalt (n=1497)
Tror ikke (1-4)	92	84	81	74	84
Hverken/eller (5-6)	6	8	9	9	8
Tror (7-10)	2	8	10	16	9
Sum	100	100	100	100	100

Dette er det generelle billede, hvilket naturligvis ændres, hvis man ser nærmere på dem, som betegner sig selv som troende. Blandt personer i førkrigsgenerationen med en tro på en

DET TEOLOGISKE FAKULTET

AARHUS UNIVERSITET

personlig Gud er det kun en (1) procent, som har denne tro. Troen på amuletter er således her næsten fraværende, men det bliver radikalt forandret i de senere generationer. Her er det nemlig en større andel, som har denne tro blandt de troende, som tror på en personlig Gud, end det er i befolkningen som helhed. I efterkrigsgenerationen er andelen nemlig 13 %, i generation X, 17 % og i generation Y er det ikke mindre end 27 %, der har denne tro. Dette betyder således, at det at være troende og tro på en personlig Gud, gør den enkelte mere tilbøjelig til at tro på amuletter. Dette må betegnes som et noget overraskende resultat. Det er vel mindre overraskende, at troen på en *særlig åndelig kraft* har en lignende effekt. Tilsvarende tal inden for denne gruppe er nemlig for de fire generationer 4, 11, 14 og 26 %.

Tro på reinkarnation

Reinkarnationstroen bliver ofte betragtet som et kendetegn på den nye spiritualitet, der udfordrer den traditionelle kristne tro. Dette er en tro, der generelt er mere udbredt blandt de yngre generationer end blandt de ældre. I førkrigsgenerationen er der 13 %, der har denne tro, men dette tal stiger kraftigt til 19 % hos efterkrigsgenerationen, og omtrent på dette niveau befinder sig også generation X og Y (22 hhv. 21 %).

Omtrent den samme fordeling viser sig inden for de forskellige generationer, når vi begrænser os til at se på de troende, som har en personlig tro (11, 21, 23 hhv. 24 %). Således er det en fjerdedel af de troende i generation Y med en *traditionel gudstro*, som også tror på reinkarnation. Blandt dem, som tror på en særlig åndelig kraft, er det forventelig at der er flere der tror på reinkarnation, da begge trosforestillinger er integrerede dele af en ikke-traditionel religiøsitet eller spiritualitet. Dette er også tilfældet. I førkrigsgenerationen er det en ud af fem, der tror på reinkarnation, i generation Y er det halvdelen, mens efterkrigsgenerationen og generation X ligger der imellem med 29 hhv. 37 %.

Religioners sandhed

Endeligt handler det om synet på religioners sandhed. Også her ser man tydelige generationsforskelle. I førkrigsgenerationen er det totalt 43 %, som mener, at der kun er én sand religion (se tabel 5). Andelen, som mener det samme, mindskes for hver yngre generation, og i generation Y er tilsvarende andel begrænset til 17 %. Øvrige mener således enten, at alle de store religioner indeholder grundlæggende sandheder, hvilket mellem halvdelen og to tredjedele gør, eller at der ingen sandhed er i nogen af de store religioner.

Tabel 5. Syn på religioners sandhed i relation til generation (i procent)

	Førkrigs- generationen (n=362)	Efterkrigs- generationen (n=395)	Generation X (n=430)	Generation Y (n=241)	Totalt (n=1428)
Der er kun én sand religion	14	4	4	5	7
Der er kun én sand religion, men der kan også findes grundlæggende sandheder i visse andre	29	23	18	12	21

DET TEOLOGISKE FAKULTET

AARHUS UNIVERSITET

religioner					
Der er ingen sand religion, men alle de store religioner indeholder grundlæggende sandheder	47	59	67	68	60
Der er ingen sandhed i nogen af de store religioner	11	15	11	15	13
Sum	101	101	100	100	101

Generelt er det således det dominerende syn, at der ikke er én sand religion, men at der i stedet findes grundlæggende sandheder i alle de store religioner. Hvordan ser man på dette som troende med en tro på en *personlig gud*? Har man også der samme relativiserede syn? Svaret bliver et Ja, selvom også dette ikke er helt lige så udbredt i denne gruppe som i befolkningen som helhed. I førkrigsgenerationen er dette syn begrænset til fjerdedel, mens det i de yngre generationer er omtrent 40 %.

Blandt de troende, der tror på en *særlig åndelig kraft*, er det på den anden siden væsentligt større andele end i befolkningen generelt, der har denne opfattelse. I førkrigsgenerationen mener halvdelen dette og i efterkrigsgenerationen og generation tre fjerdedele og i generation ikke mindre opad ni ud af ti (86%).

“Et troende menneske” – en betegnelse hvis betydning er afhængig af generation

Værdiundersøgelsen 2008 giver således et interessant indblik i hvordan danskernes religiøsitet og tro forandrer sig og hvordan man får forskellige billeder af, hvad det vil sige at være “troende” for danskerne i dag afhængig af, hvilken generation man spørger. Dette gælder spørgsmål som kirkegang, men også hvordan man inkluderer tanker fra f.eks. nye spirituelle strømninger i dansk sammenhæng, så som reinkarnation, og hvordan man opfatter fænomener som lykkebringende amuletter. Værdiundersøgelsen bidrager således til vores billede af danskernes tro i dag som et fænomen med mange facetter.

Seks konklusioner:

- **Generation Y – den generation i hvilken de troende til størst del tror på en personlig gud**

Der er en stadig nedgang i den andel, der ser sig selv som troende fra generation til generation. Der er næsten 50 % flere i førkrigsgenerationen end i generation Y, der giver sig selv denne betegnelse. De troende er dog ikke en ensartet størrelse. En stor del har svaret, at de tror på en personlig Gud, mange andre at de tror på en særlig åndelig kraft. Og endeligt findes der en væsentlig del, der samtidigt med, at de siger, at de er troende, paradoksalt nok

DET TEOLOGISKE FAKULTET

AARHUS UNIVERSITET

også beskriver sig selv, som enten agnostiker eller ateister. I den ældste generation af troende siger omtrent en tredjedel, at de tror på en særlig kraft, hvilket er en andel der stiger til op til halvdelen for efterkrigsgenerationen og generation X. Denne andel fortsætter dog ikke med at stige med generation Y, men falder der til fire ud af ti. Dette betyder at generation Y er den generation i hvilken størst andel af de troende, tror på en personlig gud

- **Gudstjenstebesøg – en aktivitet der i mindre og mindre grad er noget for dem, der tror på særlig åndelig kraft**

Blandt de troende med en tro på en særlig åndelig kraft bliver andelen, der ofte går i kirken, mindre og mindre med hver yngre generation. Den er ikke mindre end en fjerdedel blandt de ældste, mens den blandt de yngste er blevet reduceret til nul. Hvis man tror på en personlig gud betyder det, med undtagelse af generation X, også at man går ofte i kirke (en fjerdedel). I generation X er den tilsvarende andel en sjattedel.

- **Guds rolle i hverdagen bliver mindre og mindre**

Omtrent en 50 % større andel blandt generation X sammenlignet med førkrigsgenerationen giver gud en lille eller ingen rolle i hverdagen. Samme tendens er gældende for de troende med en tro på en personlig gud. I den ældste generation er det begrænset til en ud af ti, der giver gud denne lille rolle, mens det tilsvarende i generation Y er ikke mindre end en tredjedel. Gud som en særlig åndelig kraft har en endnu mindre rolle at spille og også denne bliver mindre og mindre jo yngre generation er

- **En tro på lykkebringende amuletter - noget for de yngste troende**

Troen på lykkebringende amuletter er næsten helt fraværende i den ældste generation af troende. Det samme kan ikke siges om den yngste generation - nærmere tværtimod. Uafhængigt af om man i generation Y har en tro på en personlig gud eller en tro på særlig åndelig kraft, så har omtrent en fjerdedel også en tro på lykkebringende amuletter. Dette betyder, at de der har en gudstro, i denne generation er overrepræsenterede i denne henseende.

- **Troen på reinkarnation mest udbredt i generation Y**

Jo yngre generation, jo flere med en tro på reinkarnation. I generation Y er andelen med denne tro omtrent en ud af fire. Dette gælder for både generationen som helhed og for de troende med en tro på en personlig gud. Generelt er tallene for dem med en tro på en særlig åndelig kraft højere, men tendensen er den samme og i generation Y er andelen højere end en tredjedel.

- **Et generelt mere relativiseret syn på religioners sandhed**

Generelt ser man i befolkningen et generelt mere relativiseret syn på religioners sandhed, dvs. at man mener, at der ikke findes én sand religion, men at alle de store religioner indeholder grundlæggende sandheder. Dette er muligt at iagttage også hos de troende, som tror på en personlig gud. I denne gruppe er der dog mindre andele med dette syn end i befolkningen generelt, men alligevel er det en fjerdedel i den ældste generation og to ud af fem i den yngste, der mener dette. Tilsvarende andel blandt dem med en tro på særlig åndelig kraft er

DET TEOLOGISKE FAKULTET

AARHUS UNIVERSITET

her højere end for befolkningen generelt. I førkrigsgenerationen er det omtrent halvdelen og i generation Y er det op til ni ud af ti der har dette relativiserede syn på religioners sandhed.

Hvis du vil vide mere:

Den Danske Værdiundersøgelse: <http://www.sociology.ku.dk/vaerdi/ddvhome.html>

Her kan du få generel information om de tidligere danske værdiundersøgelser 1981, 1990 og 1999.

Worlds Values Survey: <http://www.worldvaluessurvey.org/>

European Values Study: <http://www.worldvaluessurvey.org/>

På begge disse hjemmesider kan du få mere information om de internationale værdiundersøgelser og i begge tilfælde har du mulighed at lave dine egne analyser.
